

Томілін О.О., Фріцберг М.В., Полейчук А.Ю.
ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ПОЛТАВСЬКОГО РЕГІОНУ

Анотація. У статті досліджено сучасний стан економіки Полтавської області, а також визначено основні напрями її розвитку в сучасних умовах.

Ключові слова: підприємницька діяльність, економічне середовище, валова продукція, виробництво, сільське господарство, інвестиції, фінансування, розвиток.

Вступ. Підприємництво, як одна з конкретних форм прояву суспільних відносин, сприяє не тільки підвищенню матеріального і духовного потенціалу суспільства, але й створює сприятливий ґрунт для практичної реалізації здібностей і талантів кожного індивіда.

За останні десять роки на місцевому й загальносуспільному рівнях усвідомлено яку визначальну роль відіграє підприємництво. В після кризовий період цей сектор може створювати нові робочі місця без будь-якого фінансування з боку держави. Окрім того, підприємництво має вирішальне значення й для формування конкурентного середовища, а також створення середнього класу.

Як свідчить досвід розвинутих країн світу саме завдяки підприємству створюються нові робочі місця, знижується рівень безробіття, знімається соціальна напруга в одній з найважливіших сфер економічної життєдіяльності людей – соціально-трудовах відносинах, відбувається активізація інноваційних процесів, розвивається досконала конкуренція, а відтак зростає добробут населення.

Тому, економічний і соціальний розвиток підприємництва країни і Полтавського регіону в цілому в сучасних умовах економіки повинен бути загальнообов'язковим основним напрямком в управлінні. Такий напрям розглядається як процес розширеного відтворення, який включає в себе виробництво, розподіл, обмін і споживання матеріальних благ і послуг, у

результаті чого відтворюються не тільки продуктивні сили, а й виробничі відносини.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення сучасного стану та перспектив розвитку підприємництва в Полтавській області, а також розробка заходів підвищення ефективного їх функціонування на регіональному рівні.

Результати. Формування економічного середовища ефективного функціонування підприємницької діяльності передбачає побудову не тільки прогнозованого ринку виробництва, а й збуту продукції. Держава повинна створювати сприятливі умови для збільшення попиту на неї. Існує ряд основних чинників, які впливають на розвиток підприємництва в Полтавській області:

- недосконала державна політика у сфері підтримки малого підприємництва;
- збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, регулювання орендних відносин тощо);
- надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;
- невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;
- надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання.

В умовах пожвавлення світової та державної економіки протягом року в регіоні спостерігається поступове відновлення економічного розвитку.

За підсумками 2009 року спостерігаються темпи економічного розвитку підприємництва. Про це свідчить поступове зростання реального ВВП, а саме, за 2009 рік він складає близько 6,5 %, що на 0,6 пунктів більше порівняно з 2008 роком. Обсяг виробництва промислової продукції становить 6,3 %, що на 0,4 пункти збільшився порівняно з 2008 роком. Загалом, позитивну динаміку економічного зростання визначають покращенням кон'юнктури на зовнішніх ринках, інвестиціями в основний капітал.

З початку 2010 року спостерігається тенденція відновлення

виробництва у промисловому комплексі Полтавської області (рис. 1).

Рис. 1. Індекс промислової продукції Полтавської області, %

Індекс промислової продукції становить 110,5%. Суттєво збільшено обсяги виробництва найважливіших видів промислової продукції в основних видах переробної промисловості, що виробляють продукцію з більш високою часткою доданої вартості, а саме: у машинобудуванні індекс промислової продукції становить 247,7%, продуктів нафто-перероблення – 146,7%, металургійному виробництві та виробництві металевих виробів – 148,3%, хімічній та нафтохімічній – 123%, виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 115,5%.

Зазначені показники збільшились порівняно з 2009 роком. У добувній промисловості 2010 року проти 2009 року спостерігалось незначне скорочення обсягів виробництва промислової продукції (на 0,8%). Проте, збільшення обсягів виробництва у промисловості та підвищення реальних наявних доходів населення призвели до зростання попиту на послуги суміжних видів економічної діяльності, торгівлі і транспорту, вартість яких зростає відповідно на 13,2 % і 8,7 %.

За 2010 рік у розвиток економіки Полтавської області підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування вкладено 1841,1 млн. грн. капітальних інвестицій. Обсяги інвестицій в основний капітал за рахунок усіх джерел фінансування склали 1308,8 млн. грн., що на 243,2 млн. грн.

більше ніж у 2009 році.

Як і раніше, основним джерелом інвестування залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 71,6% загального обсягу інвестицій в основний капітал. Слід зауважити, що питома вага коштів населення на індивідуальне житлове будівництво у загальному обсязі інвестицій в основний капітал становила 11,5% (170,2 млн. грн.), на будівництво власних квартир – 4,4% (64,9 млн. грн.). Серед видів економічної діяльності найвагомішу частку (32,7%) усіх інвестицій в основний капітал спрямовано у розвиток промислових підприємств. Однак порівняно з січнем – вереснем 2009 р. їхні обсяги скоротилися на 40,2%. Це в першу чергу зумовлено зменшенням інвестицій у переробну промисловість на 44 %, частка яких складала 73,6% від усіх капіталовкладень у промисловість.

Негативними тенденціями розвитку підприємництва в Полтавській області є те, що за 8 місяців 2010 року фінансовий результат суб'єктів господарювання від звичайної діяльності до оподаткування зменшився до 507,0 млн. грн. Прибутково спрацювали 53,5 % підприємств Полтавської області (табл. 1).

Продовжують зростати надходження податків і зборів до бюджетів усіх рівнів, які за 2010 року склали 6,1 млрд. грн. і збільшилися по відношенню до 2009 року в 1,6 рази. Згідно даних тільки до Державних бюджетів в середньому надійшло 4975,0 млн. грн. податків, що на 2101,8 млн. грн., або в 1,7 рази більше, ніж за 2009 року.

Уряд продовжує проводити активну політику, спрямовану на покращення добробуту населення. Як наслідок, реальна заробітна плата офіційно зареєстрованих працівників у 2010 року порівняно з 2009 роком зросла на 23,5%. Однак, заборгованість з виплати заробітної плати станом на липень 2010 року становила 36,0 млн. грн., яка з початку року зросла на 3,1%. При цьому реальні наявні доходи населення зросли на 19,5%. Це досить високі темпи, які тягнуть за собою певні наслідки.

Таблиця 1

**Основні показники економічного і соціального розвитку
Полтавської області**

Показники	Один. виміру	2009 р.	2010 р.	2011 р. (прогноз)	2011 р. у % до 2010р.
Валова додана вартість у діючих цінах	млн. грн.	19733,4	22405,2	25892,4	115,6
у порівняних цінах, у % до попереднього року	%	105,3	103,5	104,3	х
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	млн. грн.	1103,1	507,0	535,0	105,5
Питома вага прибуткових підприємств	%	65,0	53,5	55,7	х
Обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) у відпускних цінах	млн. грн.	34967,9	51784,3	58764,2	113,4
Індекс промислової продукції	%	84,3	110,5	106,5	х
Валова продукція сільського господарства по всіх категоріях господарств	%	101,7	93,4	104,4	х
Роздрібний товарооборот суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності у діючих цінах	млн. грн.	12261,0	14074,2	16217,9	115,2
у % до попереднього року	%	79,5	103,5	104,0	х
Обсяг інвестицій в основний капітал за рахунок усіх джерел фінансування у фактичних цінах	млн. грн.	7691,2	6200,0	7800,0	116,2
у % до попереднього року у порівняних цінах	%	77,6	84,0	103,2	х
Обсяг іноземних інвестицій по наростаючому підсумку – всього	млн. дол. США	450,8	500,0	555,0	111,0
у % до попереднього року	%	87,5	110,9	111,0	х
Обсяг прямих іноземних інвестицій з початку року	млн. дол. США	-69,9	49,2	55,0	111,8
Інноваційна діяльність: впровадження прогресивних технологій	одиниць	28	32	34	106,3
із них ресурсозберігаючих	одиниць	13	15	16	106,7
Освоєння нових видів продукції	одиниць	114	120	125	104,2
Середньомісячна заробітна плата	грн.	1733	2090	2425	116,0
Індекс реальної заробітної плати	%	90,0	113,5	104,7	х
Рівень безробіття	%	10,2	10,0	10,0	х
Розширення сфери застосування праці за рахунок створення нових робочих місць	осіб	25367	21310	21797	102,3

Отже, згідно даних Полтавської обласної Державної адміністрації такі показники, були досягнуті під впливом державного регулювання мінімальних державних соціальних стандартів, стимулювання

підприємницької діяльності та зростання зайнятості. Інфляційні процеси в економіці формувалися в основному за рахунок підвищення тарифів на природний газ, електроенергію, пасажирські перевезення, телефонний зв'язок.

Це відбувалося в умовах зростання цін на газ, але дефляція у продовольчій групі врівноважила інфляційну динаміку, як наслідок – індекс споживчих цін за підсумками останніх місяців знаходився на рівні 3,8 % проти 6,7 % у минулому році.

Зростаюча динаміка обсягів кредитування, загальний обсяг кредитних вкладень у 2010 році збільшився на 36,9 %, що супроводжувалося зниженням середньомісячної відсоткової ставки за кредитами у національній валюті на 1,8 відсоткового пункту (до 14,6 %).

Незважаючи на істотні позитивні зрушення, існує ряд проблем регіонального розвитку, які потребують вирішення:

- недостатній рівень інноваційно-інвестиційної складової розвитку економіки області;
- значний знос основних засобів (понад 70%);
- високий рівень енергоємності базових галузей промисловості, що впливає на якість та конкурентоспроможність продукції;
- недостатність обігових коштів підприємств;
- високий рівень відсоткових ставок за кредитами, надмірні вимоги до вартості застави відносно суми кредиту;
- брак кваліфікованих працівників у виробничій сфері, невідповідність фахової структури трудових ресурсів потребам ринку;
- посилення інфляційних очікувань підприємств.

Такий розвиток економіки в поточному році дає нам підстави для досить порівняно оптимістичних прогнозів на 2011 рік.

У 2011 році державними органами управління заплановано заходи, спрямовані на закріплення позитивних тенденцій економічного розвитку та їх посилення з урахуванням реформаторської політики Уряду.

Висновки. Отже, основними внутрішніми припущеннями щодо економічного розвитку Полтавської області є:

- поліпшення інвестиційного клімату, як основного чинника для реалізації інноваційної моделі розвитку економіки;
- зміцнення міжнародного інвестиційного іміджу області;
- започаткування структурних зрушень в базових секторах економіки в напрямку збільшення питомої ваги галузей з високою часткою доданої вартості;
- зростання виробництва та експорту продукції з високим ступенем обробки та швидким обігом капіталу;
- активізація кредитування реального сектору економіки у вигляді довгострокових запозичень у національній валюті;
- фінансування заходів, спрямованих на оновлення основних фондів та модернізацію виробничої сфери;
- підвищення соціальних стандартів на основі зростання номінальної та реальної заробітної плати, а також ліквідація заборгованості з виплати заробітної плати на економічно активних підприємствах;
- створення нових робочих місць та забезпечення продуктивної зайнятості населення, а також зменшення рівня безробіття.

Література:

1. Артеменко В. Індикатори стійкого соціально-економічного розвитку регіонів / В. Артеменко // Регіональна економіка. – 2006. – № 2. – С.90–97.
2. Бейгул С.Б. Закономірності розвитку малого підприємництва в регіонах України // Економіка і регіон. – Науковий вісник ПолтНТУ ім. Юрія Кондратюка. – Полтава. – 2009. – № 2. – С. 50–53.
3. <http://www.obladmin.poltava.ua>.
4. <http://www.kmu.gov.ua/control/uk>.
5. <http://www.gue.poltava.ua/news.html>.